

GÜNÜMÜZDE FEDERAL ALMANYA'DA ÖĞRETMEN EĞİTİMİ

Prof. Dr. Joachim VENTER (*)

Günümüzde Federal Almanya'da Öğretmen Eğitimi :

«Okul, öğretmen kadar iyidir». Bu cümle sonsuza kadar geçerlidir. Gerçekten öğrencinin başarısı tek tek öğretmenlere bağlıdır. Öğretmenliğin bunun için özel önkoşulları vardır : İyi bir öğrenim, sorumluklarını daraltmayan pedagojik özgürlük, uygun ücret ve ekonomik güvence. Öğretmen de branşına ve eğitime bağlı, kendini geliştirmeye hazır olmak durumundadır. Derse ilgi ve sevgi uyardığı öğrencilerine örnek olmak durumundadır.

1 — Almanya'da Okul Sistemi :

Önce Federal Almanya'da okul sisteminden söz etmek istiyorum. Almanya'da okul sistemi üçe ayrılmıştır. Bunun yanında ortopedik ve zihinsel özürlüler için özel okullarda vardır. Altı yaşından itibaren bütün çocuklar için 4 yıllık Grundschule (ilkokul) zorunludur. Grundschule de ileri eğitimin temeli atılır. 2. Dünya Savaşından önce bu okula Volkshull, halk okulu deniyordu. Adından da anlaşılacağı gibi o yıllarda bilim gözönünde bulundurulmuyordu, milliyetçi eğitim yapılıyordu. Bugün de Grundschule'de eğitim ve öğretimle temel bilgi ve beceriler verilir. Bunlar yapılırken öğrencilerin yönlendirilmesi bilimsel bir temel üzerine kurulur.

Hauptschule-Ortaokul'da' son 20 yılda köklü değişiklikler yapıldı. Merkezi okullar haline getirildi, İngilizce dersi konuldu, matematik ve fen dersleri genişletildi. Hauptschule, sonraki direk mesleki eğitime hazırlar, çünkü Hauptschule'yi bitiren öğrencilerin çoğu

---

(*) Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

mesleğe atılıyorlar. Öğretimin ağırlığını işöğretimi oluşturuyor. Teorik bilgilerin verilmesi yanında uygulamayla kazanılan bilgiler ağırlıklıdır.

Realschule öğrencileri belli bir mesleğe yönlendirir. Hem mesleki hem de yüksek öğretime hazırlar. Teori ve pratiğin içiçe olduğu temel bilgiler verilir. Bu okulda meslek seçme olanağı çoktur. Bu şekliyle 1946'dan bu yana vardır. Sayısal olarak diğer okullar içinde en çok artan okul Realschule'dir.

Lise genelde yüksek okula hazırlıktır. Burada bilimsel sorunlar ve metodlu düşünme ön planda tutulur. Lisenin son iki yılı yüksek okulun ilk basamağı olarak görülür. Öğrenciler belli alanlarda branş seçerler. (Dil, edebiyat, sanat, toplum bilimler, matematik, fen gibi) Seçilen branşlarda dersler yoğun yapılır. Dersler, sınıftaki tüm öğrencilerle değil, branş gruplarıyla yapılır. Bu branşlara Bilgisayar, İtalyanca, İspanyolca, Jeoloji gibi, yeni branşlar da eklendi.

Bunların dışında mesleğe hazırlayan başka okullar da vardır. En yaygın olanı meslek okullarıdır. Özel eğitim ve öğretim okullarının kendine özgü pedagojik ve terapik görev alanları vardır.

Alman okul sistemi, meslek okullarındaki öğrencilerin yüksek öğrenim yapmasına olanak tanır. Ancak Hauptschule'yi bitiren bir öğrenci, büyük çabalarla yüksek öğretime başlayabilir.

2 — Almanya'da Öğretmen Eğitiminin Esasları :

Almanya eskiden ve günümüzde federal bir devlet olduğu için öğretmen eğitiminde bir birlik yoktur. Sadece Hitler döneminde merkezi bir kültür politikası izlendi. Federal Almanya Cumhuriyeti 10 eyalet ve Batı Berlin'den oluşur. Ancak genelde öğretmenler Liseler için üniversitelerde, diğer okullar için eğitim enstitülerinde ve artık günümüzde yüksek okullarda yetiştirilir. Eğitim Enstitüleri 1. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası vasıflı öğretmen eğitimiyle tanınmıştı. Buralarda genç insanlar eğitimde deneyimli öğretmenler tarafından okullar için yetiştirilirdi. Bu gelenek 2. Dünya Savaşından sonra yüksek okullarda sürdürüldü. Ancak öğretmenler yüksek okullarda artık çok yönlü değil, iki branşta bilimsel olarak yetiştirildi. H.Ü. Eğitim Fakültesi bilindiği gibi Reutlingen Eğitim Yüksek Okulu'yla kardeş okul oldu. Zamanla Schleswig-Holstein ve Baden-Württemberg dışında bütün eyaletlerde Eğitim Yüksek Okulları Üniversitelere bağlandı. Bütün okullar için artık öğretmenler üniversitelerde yetiştiriliyor.

3 — İlk ve Ortaokullar (Yani Grund, Haupt ve Realschule'ler için) Öğretmen Eğitimi :

Halen var olan Eğitim Yüksek Okullarında üç sistem uygulanmaktadır. Grund ve Hauptschule öğretmenlikleri için eğitim süresi 3 yıl, Realschule ve Özürlüler Okulu öğretmenliği için 4 yıldır. Bütün öğrenciler için, eğitim ve psikoloji dersleriyle birlikte 3 branşta öğrenim sözkonusudur. Üçüncü sömestirden itibaren okullarda uygulama başlar. Öğrenciler küçük gruplar halinde bir sömestir boyunca haftada bir gün bir doçentle birlikte okula giderler. Dersleri dinlerler, örnek ders verirler. Bu dersler daha sonra grup içinde ayrıntılı olarak tartışılır. Böylece öğrencilerin öğretmenlik mesleğine uygun olup olmadıkları zamanında sınanmış olur. Örnek derslere ve seminerlere katılımlara not verilir. Öğrenciler için seminerlerde ve bitirme sınavı uygulama derslerinde aldıkları notlar önemlidir. Öğrenim bilim sınavı ve öğretim metodu sınavıyla son bulur. Her branşta 4-5 saat süren yazılı sınav, bir ay sonra sözlü sınav yapılır. Bilimsel ev ödevleri sınavın bir parçasıdır. Bilim sınavından sonra 2 yıllık stajerlik başlar. Stajyer öğretmenler haftanın belirli günlerinde devletçe belirli merkezlerde düzenlenmiş Grundschule, Hauptschule ve Realschule seminerlerinde ders görürler. Geri kalan zamanda okullara dağıtılırlar. Bu okullarda bir öğretmen denetiminde bir üniteyi işlerler. Sıkı bir bilim ve uygulama sınavı ve araştırma görevinden sonra stajerlik biter. Bugün sadece 1, 1,5 not (yani 9, 10) alanlar okullarda görev alabilirler. Diğerleri listeye kaydedilir. Bunlar 1-2 yıl sonra işe alınabilirler. Ancak yalnız yarı maaşla, çünkü okullarda bunlar için yeterli ders saati yok. Bugün Federal Almanya'da yaklaşık 100.000 öğretmen işsizdir.

4 — Lise (Gymnasium) Öğretmeni Eğitimi :

Liseler için öğretmenlik eğitimi her durumda yalnızca üniversitelerde yapılır. Öğrenciler buldukları eyaletlerin dışında da okuyabilirler. Örneğin bir öğrenci Hamburg'tan gelip Münih'de okuyabilir. Ancak öğrenimi çalışmak istediği eyalette bitirmek yerinde olur.

Esas olarak iki ana branşta öğrenim zorunludur. Ama belli dersler birlikte okunulabilir. 9 sömestirlik öğrenimin ilk 4 sömestiri temele, sonraki 4 sömestiri esas öğrenimdir. Öğrenim en erken 9 sömestirden bitirilebilir. Öğrenim programını bilimsel şekilde yapılan seminerler, uygulamalar ve araştırma, gözlem gezileri oluşturur. İlk

dört smestirde zorunlu derslerin toplamı yaklaşık 46, sonraki dört smestirde yaklaşık 28 kredidir.

4. smestirden sonra bir baraj sınavı verilir. Bu sınav, dört saatlik yazılı ve bir saatlik sözlü bilim sınavıdır. Bunun yanında 6 ay içinde bitirilmesi gereken okuldışı bir ödevin de yapılması zorunludur.

Pedagoji eğitimi tam iki yıl sürer. Stajer öğretmen ilk hazırlık yılında bir liseye gönderilir. Okul pedagojisi konusunda devletçe düzenlenmiş bir seminerde kendisine ders verilir, haftalık toplantılar ve yoğun seminerler düzenlenir. Stajer öğretmen ikinci yılda başka bir yerde, başka bir okulda 8 hafta kendi başına ders verir.

Seminerlerdeki öğrenimin konusu pedagoji, psikoloji, branş öğretim metodu, okul ve devlet memurluğu hukukudur.

Hazırlık öğrenimi, branş eğitimi ve becerileri görüşü üzerine kurulmuştur. Asıl ağırlığı, lisenin eğitim-öğretime giriş, pedagoji, psikoloji, öğretim ve metod bilgi ve becerilerinin kazanılması oluşturur. Böylece geleceğin öğretmeni branşına ve öğrencilerinin yaş grubuna uygun ders verebilir.

Birinci yılda pedagoji ve psikoloji konularında yapılan oturumların konuları şunlardır :

- 1 — Okulda Eğitim ve Öğretim.
  - Okul eğitiminin gerekliliği ve anlamı
  - Okul sistemleri ve amaçları
  - Branş, okulda branş
- 2 — Meslek Olarak Öğretmek ve Eğitmek.
  - Öğretmenin meslekle ilgili bilgilendirilmesi
  - Değer yargıları, antropolojik sebepleri, plüralizm sorunları.
  - Eğitici dersin önkoşulları; pedagojik özgürlük ve sorumluluk, otorite.
  - Öğrencilerin velilerin ve toplumun öğretmenden beklentileri.
  - Eğitimde yaptırımların sebepleri ve uygulanması.
- 3 — Didaktik ve Metod.
  - (Branş didaktiğiyle birlikte)
  - Dersin planlanması hazırlanması ve verilmesi.

- 4 — Okulda Öğrenme.
  - Öğretim psikolojisinin verileri : Öğrenme, bellek motivasyon, transfer.
  - Derste anlama, farketme, yaşama.
  - Araştırmacı öğrenme.
  - Birlikte öğrenme.
  - Alıştırma ve öğrenme tekniği.
- 5 — Değerlendirme ve Danışmanlık.
  - Öğrencilerden beklentilerin gereğinden az yada çok olması.
  - Değerlendirme kriterleri, not verme.
  - Öğrenme zorluklarında yardım.
  - Öğrencilere ve velilere danışmanlık.
- 6 — Olgunlaşan kişilikler Olarak Öğrenciler.
  - Kişilik edinmede psikolojik gelişimin esasları.
  - Başarı beklentisi.
  - Gençlikte kötü alışkanlıklar.
  - Korku ve saldırganlık.
- 7 — Grup İçinde Öğrenci.
  - Sosyal grup olarak sınıf.
  - Öğretmen ve öğrenci davranışlarında karşılıklı etkileşim.
  - Sınıf içinde sınıflaşmalar.
- 8 — Öğrencinin Yaşam Alanı Olarak Okul.
  - Çalışma kolları, okul gezileri, eğlenceler, kutlamalar.
  - Öğrenci ve velilerle ortak çalışma.
  - Öğrencilerin yönetime katılmaları, öğrenci yayınları.

5 — Öğretmenler İçin Meslek İçi Eğitim :

Öğretmenlerin meslek içi eğitimi Federal Almanya'da öğretmen eğitiminin vazgeçilmez bir parçasıdır. «Öğretmenlerin meslek içi eğitimi için bu kadar çok para harcanması gerekli midir?» sorusu yöneltilebilir. Bir bakıma öğretmenler nasıl olsa kendi kendilerini geliştiriyorlar, bu meslek içi eğitiminin bir parçası. Ancak öğretmenlerin, bilgilerini tazelemeleri ve tamamlamaları, branşlarındaki her türlü yenilikleri izleyebilmeleri için yardım ve teşvike ihtiyaçları vardır. Çünkü bir insanın 40 yıllık meslek yaşamında bilimde büyük değişimler olur.

Meslek içi eğitim seminerlerinde, seminere katılanlar meslektaşlarıyla konuşurlar ve böylece değerli fikir alışverişlerinde bulunurlar. Kendini geliştirme, sadece branşlarda olmakla kalmaz, aynı zamanda o anki toplumsal ve politik gerçekler hakkında da olur. Öğretmenlerin meslek içi eğitimlerinin düzenlenmesini devlet ve kilise kuruluşları üstlenir.

Kurumların programları farklı olmakla birlikte, birbirlerini tamamlar biçimdedir. Bir yıl içinde birkaç gün süren değişik okullar ve branşlar için kurslar düzenlenir.

Birkaç örnek :

- İlkokulda okuma öğrenimi.
- Aktiv olarak çevrenin ve doğanın korunması.
- Günümüzde Goethe'nin eserleri.
- Biyoloji dersinde büyütecin kullanılması.
- Bilgisayar ve programlanması.

Genellikle bir hafta süren bu seminerler için öğretmenler okullarınca izinli sayılırlar. Kurumlarda temiz odalarda kalırlar, iyi yemekler yerler. Bu iyi koşullar olumlu çalışma havası sağlar. Tartışma ve deneyimler sonucu kesin günlük planlar yapılır. Meslek içi eğitim, katılanlar tabii ki öğrenci değil meslektaşlardır. Mesleklerinde ve derslerde edindikleri deneyimleri ortaya dökerler. Meslek içi eğitimde öğretmenler çoğunlukla kendileri çalışma yaparlar. Örneğin grup çalışmaları, deneyler, mikroskopla çalışma, ders araçlarının yapımı

Seminere katılanlar akşamları birlikte otururlar biralarını yudumlayarak tartışmaları sürdürürler. Seminerlerin sonunda bir anketle seminer değerlendirilir. Böylece semineri düzenleyenlerin gelecekte düzenlenecek seminerler için seminere katılanların olumlu ve olumsuz eleştirilerini göz önünde bulundurmaları sağlanır. Meslek içi eğitim sistemi her seferinde yeni ihtiyaçlara cevap veren konuları işlediği için önemlidir. Meslek içi eğitim sayesinde, seminerlere katılanlarla her türlü yenilikler okullara taşınır, örneğin bir branş öğretmeni seminere katılır ve öğrendiklerini okulundaki diğer meslektaşlarına anlatır.

Günümüzde çok kısa süreler içinde, pedagojik ve toplumsal değişimler olduğu için meslek içi eğitimler yapılmazsa, modern bir eğitim sisteminden söz edilemez.